

FODOK

HÉT BLAD VOOR IEDEREEN RONDOM DOVE KINDEREN EN JONGEREN

NR 34 • 2026

met
FODOK-
JAAR-
VERSLAG
2025

speciale editie!

IN DIT NUMMER o.a.:

Circusparade

Verhalenfestival 2026

FODOK 70 jaar

Schrijftolk

Schoolkeuze

ACHTERGRONDEN • NIEUWS • INTERVIEWS

De FODOK viert haar 70ste verjaardag!

- 3 Terug- en vooruitkijken
- 5 Veel dingen die we nu normaal vinden zijn in het verleden bewerkstelligd
- 6 Behoeftte aan contact blijft groot

FODOK-MIDDAG

- 7 Ervaringen delen
- 8 Speelplezier en de Dovenwereld ervaren
- 9 Verslag Algemene Ledenvergadering

- 10 Handen die spreken, wetten die luisteren
Symposium 5 jaar erkenning NGT

- 12 **Magische dieren op het Verhalenfestival**
- 15 Speciaal programma Verhalenfestival

FODOK-INFOAVOND

- 16 Schoolkeuze v.o. DSH kinderen
- 18 Lastige procedure voor het aanvragen van een indicatie
- 20 Gebarentaal leren voor je kind: ervaringen van horende ouders van DSH kinderen
- 22 Wordt de schrijftolk vervangen door spraakherkenningssoftware?
- 24 Kolewa Foundation: DSH kinderen in Indonesië

26 INFODOK & NIEUWS

- 28 Gastcolumn Sharon Wesseling: Toch bleef ik dansen
- 29 Jaarverslag 2025

FODOKFORUM UIT? Geef hem door!

fodok

f in i

VAN DE VOORZITTER

Op het moment van schrijven beleven we een hittegolf. Tropenroosters op scholen, afgelaste evenementen, maar gelukkig vond het Verhalenfestival nog net plaats vóór code oranje. Warm was het wel in Amersfoort, maar het was vooral heel vrolijk, ongedwongen en met voldoende schaduwplekken en water. Alles bij elkaar één groot feest. Verderop in deze FODOKFORUM kun je erover lezen en zien hoe mooi het was.

Feestelijk is ook dat de FODOK dit jaar 70 jaar bestaat. We geven in dit nummer een heel korte selectie van wat er zoal in die 70 jaar is gedaan. Bestuursleden vertellen over hun tijd bij de FODOK en waarom de FODOK nog steeds van groot belang is.

Verder besteden we aandacht aan het opheffen van de opleiding tot schrijftolk. Al zou de rol van de schrijftolk op korte termijn kunnen overnemen, maar is dat ook zo? En ook op het gebied van cursussen gebarentaal valt er nog een wereld te winnen.

Behalve het Verhalenfestival organiseerden we het afgelopen half jaar ook nog twee online informatie-avonden en een bruisende FODOK-middag bij Auris Fortaal in Utrecht. En Kasia ging in haar vakantie langs bij een dovenschool in Indonesië.

Achterin de FODOKFORUM is nog het jaarverslag 2025 te vinden.

Veel moois om op terug te kijken, van te leren, en inspiratie op te doen voor het komende half jaar. En misschien denk je: 'ik wil wel mijn bijdrage leveren aan de FODOK...' Laat het ons weten, we verwelkomen je graag.

We wensen jullie een heel mooie zomer en fijne vakantie!

Map van der Wilden
interim-voorzitter

FODOKFORUM is het halfjaarlijkse leden- en donateursmagazine van de Federatie van Ouders van Dove Kinderen

Redactieadres FODOK
Postbus 418, 2000 AK Haarlem
o.v.v. FODOKFORUM
088 505 4326 of
info@fodok.nl

IBAN: NL05 ABNA 0429 4748 57

Nummer 34

Redactie Kasia Hadley, Karla van der Hoek, Femke Hoven-Boeren, Henk Prevaes, Map van der Wilden.
Foto's omslag en FODOK-middag: Peng Yong
Foto's Verhalenfestival: Anne-Wil Hempel, Irene Klok en Annemarie Rotteveel.

Vormgeving en opmaak:
Helga Wening van Raan, Studio Hooghalen

Tekstbijdragen en fotografie:
Wij bedanken iedereen die meegeschreven heeft en/of foto's beschikbaar heeft gesteld voor dit nummer.

© Wie informatie uit FODOKFORUM verspreidt, moet de FODOK als bron vermelden.

Druk Veldhuis Media

FODOKForum nr 35 verschijnt in december 2026. Daarnaast verschijnt maandelijks een digitale update in de vorm van een nieuwsbrief.

De FODOK viert haar 70ste verjaardag!

< TERUG- EN VOORUITKIJKEN >

De FODOK werd op 3 september 1956 opgericht als landelijke federatie van een aantal aan de doveninstituten verbonden ouderraden en ouderverenigingen, met als doel het uitwisselen van ervaringen en gezamenlijke belangenbehartiging. Inmiddels zijn alle ouderverenigingen opgeheven, maar de FODOK bestaat nog steeds en wordt dit jaar dus 70!

Veel werk werd en wordt nog steeds door vrijwilligers (ouders van dove kinderen) gedaan, maar in 1986 kon de FODOK haar eerste parttime beleidsmedewerker aannemen. De FODOK ontvangt instellingssubsidie van het ministerie van VWS en heeft in de loop der tijd voor projecten en activiteiten bijdragen van uiteenlopende fondsen verworven. Momenteel zijn er twee parttime beleidsmedewerkers in dienst van de FODOK. Daarmee wordt continuïteit in belangenbehartiging en contacten met uiteenlopende organisaties gegarandeerd. De ouders die in het bestuur zitten hebben zelf ook een baan en kunnen dus niet zomaar bij vergaderingen in kantoor tijd op komen draven.

Doel en bestaansreden van de FODOK

In deze op 'inclusief' en 'regulier' gefocuste samenleving blijft de FODOK aandacht vragen voor de speciale behoeften van de relatief kleine groep dove en slechthorende kinderen. De buitenwereld is zich doorgaans niet bewust van hun soms andere achtergrond qua communicatie, kennis van de wereld en van sociale codes. Waardoor de 'rustige' kinderen heel makkelijk tussen wal en schip kunnen vallen in regulier onderwijs en reguliere zorg.

Wat heeft de FODOK bereikt?

De FODOK heeft aan de basis gestaan van en meegewerkt aan vele voorzieningen voor doven en slechthorenden. Een kleine selectie:

- De FODOK heeft zich sterk gemaakt (en overheidsfinanciering geregeld) voor de gezinsbegeleidingsdiensten.
- De FODOK liet het PAD-leerplan (Programma Alternatieve Denkstrategieën) van Mark Greenberg vertalen en gaf de aanzet tot invoering ervan, inclusief scholing, in het dovenonderwijs. Daarmee kwam er voor het eerst aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van dove kinderen.
- De FODOK was nauw betrokken bij het Platform Vroegbegeleiding auditief en communicatief beperkten en de ontwikkelingen rondom neonatale hoorscreening en vroegbegeleiding.

**Lees de historie
en wapenfeiten
op de website:**

- ∞ De FODOK heeft zich meerdere keren ingezet voor het behoud van de internaatsvoorziening in Haren voor leerlingen aan het vso aldaar.
- ∞ De FODOK heeft in de persoon van toenmalig voorzitter Rita Bruning een cruciale rol gespeeld bij de totstandkoming en financiering van de psychische hulpverlening aan doven. In de reguliere GGz is onvoldoende specifieke expertise aanwezig om dove cliënten adequaat te helpen. Doordat een aparte financieringssysteem voor deze hulpverlening niet meer past binnen de huidige regelgeving, is het aantal voorzieningen helaas afgenomen, evenals de omvang per voorziening.
- ∞ Lang voordat de sector geconfronteerd werd met incidenten, wees de FODOK al op de noodzaak van goede voorlichting voor dove kinderen en jongeren over relaties en seksualiteit en over misbruik. Immers: als je onvoldoende toegang hebt tot gesproken en/of gebarentaal, leer je veel minder makkelijk sociale codes en ben je je minder bewust van eigen en andermans grenzen. Daardoor zijn dove kinderen makkelijker slachtoffer en soms ook dader van grensoverschrijdend gedrag.
- ∞ De FODOK is een belangrijke pleitbezorger geweest van het gebruik van gebaren in opvoeding en onderwijs, en later van invoering van tweetaligheid in het onderwijs en van de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT). Die erkenning heeft nog erg lang op zich laten wachten, maar vierde dit jaar het 5-jarig bestaan.
- ∞ In de jaren '90 meldden zich bij de FODOK meerdere ouders van meervoudig gehandicapte kinderen, jongeren en volwassenen. Zij waren niet tevreden over de zorg voor hun dove/slechthorende kind en/of maakten zich zorgen voor de tijd dat hun kind hun doveninstituut zou moeten verlaten (vanaf 18 jaar), omdat er geen passende vervolgvoorzieningen waren voor deze groep. De FODOK heeft zich daarna op verschillende manieren sterk gemaakt voor deze groep. In 2005 werd het netwerk woonzorgvoorzieningen MG-doven opgericht, waarin nagenoeg alle woonzorgvoorzieningen voor doven deelnemen, aangevuld met organisaties als Pro Persona/De Riethorst en GGMD. Het netwerk komt jaarlijks bijeen onder voorzitterschap van de FODOK.
- ∞ Het is voor de 'buitenwereld' moeilijk te begrijpen dat, als je weinig toegang hebt tot de gesproken taal, de geschreven taal ook moeilijk toegankelijk is. Om die reden heeft de FODOK een veelheid aan activiteiten ontwikkeld op het gebied van leesbevordering. En terwijl de uitgave van boeken in braille 'gewoon' gesubsidieerd wordt door de overheid, werd de publicatie van boeken in toegankelijke taal slechts tijdelijk en in zeer beperkte mate gesubsidieerd en staat de overheid in het geheel niet te trappelen om boeken in gebarentaal uit te geven. De Troef-reeks, boeken voor dove jongeren, werd uitgegeven door Van Tricht uitgeverij.

Map van der Wilden

VEEL DINGEN DIE WE NU NORMAAL VINDEN ZIJN IN HET VERLEDEN BEWERKSTELLIGD

"Voor deze uitgave van FODOKFORUM is me gevraagd iets te vertellen over mijn betrokkenheid bij de FODOK. Deze betrokkenheid heeft zo'n 38 jaar geduurd. Toen we hoorden dat onze zoon doof was zijn we door de kinderarts doorgestuurd naar de enige plaats in Nederland waar je als ouders gebarentaal kon leren. Dat was de NSDSK (Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind). We leerden daar NmG (Nederlands met Gebaren) want het onderzoek van de NSDSK naar de grammatica van NGT (Nederlandse Gebarentaal) was nog niet ver genoeg gevorderd om ouders cursussen NGT aan te kunnen bieden. Toen de Doveninstituten nog volop zonder gebaren lesgaven en op internaten de

kinderen opvoedden konden wij thuis al met onze zoon communiceren met gebaren. Ook kregen we van andere ouders op de gebarencursus tips over het opvoeden van een doof kind. Daar hebben we veel aan gehad. Toen onze zoon naar Effatha in Voorburg op school ging, begon de school met de eerste groep kinderen met gebaren les te geven. Hier leerden we ouders van de oudervereniging kennen. Die oudervereniging maakte ook deel uit van de FODOK dus na korte tijd werd ik afgevaardigd namens de oudervereniging naar de FODOK.

Ik wilde iets terug doen voor alle steun die wij al jaren hadden ondervonden. Zo kon ik alles dat ik had geleerd doorgeven aan

andere ouders. Voor de FODOK heb ik o.a. meegeholpen aan de FODOK-gezinsdagen, de FODOK-nieuwsbrief (voorloper van FODOKFORUM) gemaakt en in de begeleidingscommissie CI gezeten. In die jaren heb ik ook de NGT-fonts gemaakt. Dat is een lettertype op de computer met het handalfabet.

Ik heb geprobeerd mij voor de FODOK nuttig te maken door het historische besef binnen de FODOK aanwezig te houden. Vergeet niet dat vele dingen die we nu normaal vinden door instellingen en mensen in het verleden zijn bewerkstelligd."

Rik Jaspers

BEHOEFTE AAN CONTACT BLIJFT GROOT

Naast terugblikken naar het verleden willen we ook kijken naar hoe de FODOK ervoor staat. Wat is het belang van de FODOK nú? Hoe kijken we naar de toekomst? We vroegen de bestuursleden Pauline van Schaik-Staal en Rachel Rouschop naar hun visie en stelden ze een aantal vragen.

Pauline heeft een zoon die met 15 maanden doof werd na een hersenvliesontsteking.

Rachel heeft een slechthorende zoon van 12 jaar.

Als eerste vroegen we met welke doelen, ambities of wensen ze bij de FODOK kwamen. Net als vele ouders, vinden beiden lotgenotencontact belangrijk. De behoefte om contact te leggen en ervaringen te delen met andere ouders is groot. Elkaar vragen kunnen stellen over waar je tegenaanloopt. Ook dat hun kinderen andere doven en slechthorenden ontmoeten vinden ze belangrijk. Pauline wil zich daar graag voor inzetten. Ze wil ook graag meer leren over DSH. Dat is wat we bij veel ouders zien: behoefte aan informatievoorziening en blijven leren. Rachel wil graag bijdragen aan betere voorzieningen, inclusief onderwijs, toegankelijkheid en beleid. Ze wil graag meedoen aan bijeenkomsten, trainingen en bijeenkomsten voor kinderen en ouders.

Kernwaarde van de FODOK

Wat vinden ze een belangrijke kernwaarde van de FODOK? Voor beiden is inclusie heel belangrijk. Rachel pleit voor toegankelijke communicatie voor iedereen en recht op passende en juiste communicatie. Ieder kind verdient het om erbij te horen. Wat voor veel mensen vanzelfsprekend lijkt, is dat voor anderen totaal niet. Het is belangrijk dat we deze belangen behartigen. Pauline vindt het waardevol om er te kunnen zijn voor ouders en hun vragen. Om hiermee zoveel mensen te kunnen helpen door ontmoetingsdagen te organiseren. Samen zijn we sterk, vult Rachel aan.

Belangrijkste ontwikkelingen van het moment

Passend onderwijs, inclusie en voorlichting zijn veelbesproken thema's van deze tijd, ook onder ouders. Sinds de Nederlandse Gebarentaal erkend is, ligt er meer nadruk op tweetalig onderwijs. Rachel vult aan: passend onderwijs is niet langer uitzondering maar het is een recht en moet beter organiseerd worden. Helaas zien we dat nog steeds niet in de praktijk. Bijvoorbeeld als kinderen naar een reguliere school gaan, vinden docenten het

niet vanzelfsprekend dat er een tolk meekomt. Er is nog veel onwetendheid op dit gebied. Daarom is meer voorlichting zo belangrijk. Pauline vindt het belangrijk dat de FODOK in gesprek is met andere organisaties, om meer samenwerking aan te gaan op het gebied van DSH en elkaar te kunnen aanvullen en versterken.

Toekomst voor dove en slechthorende kinderen

Tenslotte waren we benieuwd naar hun visie over de toekomst voor dove en slechthorende kinderen. Passend en toegankelijk onderwijs wordt nogmaals benadrukt. Pauline ziet graag dat NGT meegenomen wordt in het regulier onderwijs en dat de opleiding tot schrijftolk niet gestopt wordt. Ze zien ook graag uniformiteit binnen de verschillende onderwijsinstellingen en zorgorganisaties. Rachel - en dat geldt voor veel ouders - hoort verschillende dingen over hoe de zorg geregeld is. Verder vindt Rachel gelijke kansen op de arbeidsmarkt en het ontwikkelen van een positief zelfbeeld belangrijk. Contact met andere dove en slechthorende kinderen en ook niet te vergeten: meer rolmodellen. Doordat verschillende organisaties gevestigd zijn op verschillende locaties, gebeurt dit nog te weinig, aldus Rachel.

Kasia Hadley in gesprek met Rachel Rouschop en Pauline van Schaik-Staal

ERVARINGEN DELEN

Naast alle leuke activiteiten met en voor de kinderen draait de FODOK-middag ook om het onderlinge contact tussen ouders. Bijpraten, kennis maken, ervaringen uitwisselen. Dat gebeurt dankzij de enorme gastvrijheid van Auris Fortaal in de wandelgangen, koffieruimte, buiten op de speelplaats maar ook in de ervaringscarroussel. Ook deze keer gingen ouders met elkaar in gesprek, onder leiding van een FODOK-bestuurslid.

De meeste kinderen van de aanwezige ouders hebben een CI. Bij velen gaat dat goed, maar niet alle kinderen dragen hun CI graag. Sommige kinderen gaan naar het regulier onderwijs, andere naar het speciaal onderwijs. Een breed scala dus.

(Inclusief) onderwijs

Dit keer werd er uitgebreid gesproken over de schoolkeuze en dan vooral over wat er wel en niet mogelijk is. Zo zijn ouders heel tevreden over Auris Fortaal

in Utrecht: fijne klassen, kleine groepen. Maar voor de DSH leerlingen houdt het na groep 4 op... Daarna kunnen ze óf naar het regulier onderwijs, óf naar een andere school waar tweetalig onderwijs wordt gegeven (maar niet in Utrecht) óf samen met TOS-leerlingen op de school blijven. Veel kinderen gaan dan naar het regulier maar er zijn ook kinderen die naar bijvoorbeeld Vught gaan. Dat betekent dus een grote verandering voor het hele gezin...

Wat zou het fijn zijn als kinderen ook na groep 4 gewoon op de school kunnen blijven. Het voelt nu soms of je moet concurreren met ouders die hun kind graag naar het regulier onderwijs zien gaan, terwijl je zelf liever voor speciaal zou kiezen, en dan in Utrecht.

Vanaf 2035 moet al het onderwijs 'inclusief' zijn. In de praktijk zal dat betekenen: regulier. Maar inclusief zou toch ook op het speciaal onderwijs moeten kunnen? Want inclusief onderwijs is méér dan alleen een tolk in de klas. Het betekent óók dat je *peers* hebt: kinderen die hetzelfde zijn als jij.

Inclusief onderwijs is méér dan een tolk in de klas

Ook maken ouders zich zorgen over mogelijke uitval van kinderen: de groepen zijn te groot, de kinderen krijgen te veel prikkels.

Eigenlijk zouden álle kinderen in het basis-onderwijs gebarentaal moeten krijgen, zoals dat bijvoorbeeld in de VS het geval is.

Informatie zoeken

Je moet als ouders veel zelf doen, organiseren, lobbyen. Op een reguliere school ben je vaak de enige met een DSH kind. Maar je moet dan wel weten wat de mogelijkheden en wat je rechten zijn. Op-gemerkt wordt dat informatie niet op een centrale plek te vinden is.

Deelkracht is daar nu mee bezig. Op de website van Deelkracht (www.deelkracht.nl) is al veel te vinden.

Gezinsbegeleiders en AB'ers hebben hier ook een belangrijke taak in: zij moeten je kunnen wijzen op mogelijkheden, bijvoorbeeld over gebarenlessen volgen. Niet alleen voor jezelf, je gezin/familie, maar ook voor je DSH kind. Je kind moet de gelegenheid hebben om vol-doende gebarentaal te leren om erin te kunnen communiceren, om deel te kunnen nemen aan activiteiten in de Dovenwereld.

Herkenning

Kinderen bepalen zelf welke taal ze willen gebruiken: gesproken Nederlands of Nederlandse Gebarentaal. Regelmatig wisselen ze tussen beide talen, ze passen zich aan de omgeving aan. Praten is over het algemeen dominant, ook binnen gezinnen met een DSH kind. Het is zeker niet zo dat kinderen altijd rekening houden met elkaar. Probeer dan als ouder niet steeds als tolk er tussen te gaan zitten.

Veel ouders vertellen dat ze graag naar activiteiten in de Dovenwereld gaan, ook als hun kind meer praat dan gebaren gebruikt. Ze merken dan dat de communicatie van hun kind met andere DSH kinderen

natuurlijker en soepeler gaat. Ze zien dat hun kinderen zich er thuis voelen.

Map van der Wilden

Waar vind je activiteiten voor DSH kinderen?

- De Dovenagenda (www.dovenagenda.nl) publiceert heel veel activiteiten. De agenda is afhankelijk van wat wordt ingestuurd, maar er staat veel in.
- Website en nieuwsbrief Doof.nl
- Website en nieuwsbrief Theater met Tolk (www.theatermettolk.nl)
- www.Gebarencamping.nl

Circusparade en Dovenland

SPEELPLEZIER EN DE DOVENWERELD ERVAREN

Allemaal blij kindjes rennen door de gymzaal of zitten juist rustig te knutselen in een lokaal. Het kon allemaal. De Circusparade leerde de kinderen van jong tot ouder jongleren en acrobatische toeren uithalen. Vol overgave deden de kinderen mee. Ze oefenden net zo lang tot het lukte: op een minifietsje fietsen, op een bal lopen, bordjes draaien enzovoort.

En met dezelfde overgave zaten kinderen in een lokaal met Oorspronkelijk allerlei knutselwerkjes te maken. Ook ouders lieten zich niet onbetuigd bij het versieren van lentekransen. De glitters en papieren bloemetjes waren té uitnodigend! De allerkleinsten konden prima overweg met de zandtafel.

Communicatie was bij al deze activiteiten voor niemand een probleem, want de leiding was gebarenvastig en overal waren tolken beschikbaar.

Dovenland

De ouders konden zich in groepjes onderdompelen in de virtuele wereld van Dovenland. Met een VR-bril op stapte je verschillende 'bubbels' binnen waar je informatie kreeg over de geschiedenis van doven of werd uitgenodigd deel te nemen aan het familieleven van een gezin.

VERSLAG ALGEMENE LEDENVERGADERING

21 maart 2026

Bestuurswisselingen

Jan Niemeijer is teruggetreden als voorzitter en bestuurslid. We bedanken hem voor alles wat hij voor de FODOK gedaan heeft en nog steeds doet. Het FODOK-bestuur draagt Map van der Wilden voor als interim-voorzitter. Ook draagt het bestuur twee nieuwe bestuursleden voor: Pauline van Schaik-Staal en Rachel Rouschop. Allen worden benoemd. Anton Wernekinck is teruggetreden als bestuurslid wegens drukke werkzaamheden, hij blijft wel actief als vrijwilliger.

Jaarrekening 2025

De penningmeester geeft een toelichting op de jaarrekening 2025. De FODOK ontvangt € 70.984 aan instellingssubsidie van VWS voor lotgenotencontact, informatievoorziening en belangenbehartiging. Daarnaast ontvangt de FODOK van VWS € 10.000 voor de backoffice-taken, die in ons geval door MEO worden uitgevoerd. Van leden/donateurs is er € 9.086 ontvangen en € 15.000 van Siméa.

In totaal is er € 129.530 binnengekomen en ruim € 120.530 uitgegaan. Dat betekent dat er een positief saldo is van € 9.788; dit wordt toegevoegd aan de algemene reserve t.b.v. de continuïteit van de FODOK. De kascommissie bestond uit Constantijn Tilanus en Anton Wernekinck. De kascommissie beveelt de ALV aan om de Jaarrekening 2025 goed te keuren en het FODOK-bestuur decharge te verlenen. Daarnaast adviseert de kascommissie om de nieuwe kascommissie te laten bestaan uit tenminste één ervaren lid met één of meerdere nieuwe leden. De ALV verleent vervolgens decharge aan het bestuur voor het gevoerde financiële beleid over 2025.

Na afloop was er een groepsgesprek over de ervaringen. Ook ouders die al best veel wisten over de Dovengeschiedenis en de Dovenwereld deden nog weer nieuwe kennis en ervaringen op. Een ouder vertelt: "Ik weet al best veel maar dat is toch anders dan het zo te ervaren en de emoties te voelen." Vooral de gesprekken van oudere doven in De Gelderhorst, die vertelden hoe ze vroeger werden behandeld op hun dovenschool waren heel confronterend. Ze hadden geen (gebaren)naam, maar een nummer: het merknummer van hun wasgoed... Ze waren dus letterlijk een nummer! Voor horenden was het een ervaring om te merken dat je nu zelf de 'buitenstaander' werd. Alle deelnemers in de virtuele wereld gebaarden met elkaar. De gesprekken werden ondertiteld, maar je merkte duidelijk hoe afhankelijk je daarvan was als je niet voldoende gebaren beheerste. Je moest goed blijven opletten, anders miste je de informatie. Voor doven en slechthorenden geldt dat natuurlijk altijd, elke dag... Laten we aandacht houden voor elkaar en het geduld opbrengen om iedereen aan het leven deel te laten nemen.

Map van der Wilden

Op 18 maart vond het symposium plaats ter gelegenheid van vijf jaar erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Het symposium werd georganiseerd door Dovenschap, in samenwerking met de FODOK, In Gebaren, het Nederlands Gebarencentrum en de Nederlandse Dove Jongeren.

HANDEN DIE SPREKEN, WETTEN DIE LUISTEREN

Verscholen tussen het groen lag een mooi uitnodigend centrum waar je werd onthaald met een rode loper en feestelijke ballonnen: Antropia, cultuur- en congrescentrum in Driebergen. We werden hartelijk ontvangen en konden met een heerlijk kopje thee of koffie beginnen aan deze dag die in het teken staat van ontmoeten, informeren en je laten inspireren. De dagvoorzitters Lisa Hinderks en Benny Elferink leidden het plenaire programma in goede banen.

FODOK-bestuursleden Femke Hoven-Boeren en Rachel Rouschop

Inzichten uit de wetenschap en praktijk

De voorzitter van de World Federation of the Deaf, Dr. Joseph J. Murray uit de Verenigde Staten, beet het spits af. Hij heeft een enorme staat van dienst. Hij zet zich in voor de mensenrechten, taalrechten en de erkenning van gebarentalen wereldwijd. Verder is hij aangesloten bij de enige universiteit ter wereld voor doven: Gallaudet University in Washington DC. In zijn visie vormt taalbehoud de cruciale basis voor toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke participatie voor dove gemeenschappen.

Ik vond het fascinerend om te zien hoe de tolken Nederlandse Gebarentaal en American Sign Language de gesproken woorden vertaalden naar een inclusieve visuele ervaring zonder grenzen.

Daarna volgde Aurélien Mancino, een Franse tweetalige psycholoog die internationaal bekendstaat om zijn expertise in het onderwijs en de psychologische begeleiding van dove en slechthorende jongeren. Hij is een veelgevraagd spreker over het taaldeprivatiesyndroom. Dit is de psychologische

en cognitieve achterstand die ontstaat wanneer dove kinderen in hun vroege jeugd chronisch te weinig toegang krijgen tot een volwaardige (gebaren)taal.

Mancino heeft een sterke visie over tweetaligheid (gebarentaal en gesproken/geschreven taal). Dit is volgens hem de veiligste basis voor de hersenontwikkeling van het kind. Omdat het taaldeprivatiesyndroom in veel Europese landen nog relatief onbekend is, reist hij rond voor scholingen en lezingen.

Ook werd er een lezing gegeven door Marieke Kusters van Doof Vlaanderen. Zij heeft een startersgids ontwikkeld voor inclusief tweetalig onderwijs met Nederlands-Vlaamse Gebarentaal in basisscholen. Tot vandaag de dag kunnen dove kinderen in het regulier onderwijs geen rechtstreeks onderricht krijgen in de Vlaamse Gebarentaal. Dat verloopt via een tolk Vlaamse Gebarentaal. Kinderen ervaren hierbij echter geen volwaardige participatie in de klas.

Deze nieuwe optie zal openstaan voor dove, slechthorende en horende kinderen. Bij voorkeur wordt er een docententeam (horende en dove tweetalige leerkrachten) ingezet en volgen de kinderen zoveel mogelijk hetzelfde curriculum.

Dit is een greep uit de verschillende lezingen die de revue zijn gepasseerd op deze inspirerende dag.

De officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal was een belangrijke stap. Maar erkenning alleen is niet genoeg.

Pitch

"De officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal was een belangrijke stap. Maar erkenning alleen is niet genoeg. We moeten de taal actief gebruiken en zichtbaar maken. De uitdaging waar we vandaag voor staan is: Hoe maken we ons onderwijs écht inclusief? Mijn uitnodiging aan jullie is daarom: laten we gebarentaal niet zien als een hulpmiddel voor een kleine groep. Maar als een waardevolle taal die ons onderwijs rijker en inclusiever maakt. De waarde van Nederlandse Gebarentaal is dus niet alleen voor dove en slechthorende mensen. Het is een vrijking voor ons allemaal."

Dit is een gedeelte uit de pitch die ik deze dag mocht geven vanuit mijn rol als bestuurslid van de FODOK en als moeder van een slechthorende zoon.

Ook voor de inwendige mens werd goed gezorgd. In de verschillende pauzes was er een keur aan lekkernijen, zoet en hartig die je weer voldoende energie gaven om de rest van de dag bij te wonen.

Onder het genot van een drankje kon je even je rust pakken, wandelen door de tuin rondom het gebouw, genieten van het zonnetje. Ook was er de mogelijkheid om actief de verbinding op te zoeken met anderen. Wat een mooie mix aan verschil-

lende mensen. Het was geweldig om oude bekenden tegen het lijf te lopen maar minstens zo waardevol om nieuwe gezichten te leren kennen.

Een taal die gezien mag worden

De dag werd afgesloten door Petra van Waarden van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De bevindingen van deze dag werden besproken en we hopen dat als we hier over vijf jaar op terugkijken, dat we kunnen zeggen dat alles wat geplant is in ieder geval tot bloei is gekomen. We zijn er nog niet maar er zijn deze dag mooie stappen gezet.

Laten we bouwen aan een onderwijssysteem waarin gebarentaal de standaard is in plaats van de uitzondering.

De wettelijke erkenning van de Nederlandse Gebarentaal was een mijlpaal, maar de ware inclusie begint pas in de klas. Laten we samen bouwen aan een onderwijssysteem waarin gebarentaal de standaard is in plaats van de uitzondering.

Rachel Rouschop

MAGISCHE DIEREN OP HET VERHALENFESTIVAL

Op een hele warme zaterdag kwamen ongeveer 200 ouders en kinderen naar het Verhalenfestival in Amersfoort om ondergedompeld te worden in een sprookjesachtige wereld vol gebaren. Vanaf 10 uur kwamen bezoekers naar Theater de Kamers en Natuurboerderij de Brinkhorst.

Via de blokkenschema's en plattegronden die overal waren opgehangen kon je bepalen waar je naartoe wilde gaan. Maar gewoon rondlopen en kijken wat je tegenkwam kon natuurlijk ook.

Iedere bezoeker kreeg een festivalarmbandje om en kon daarmee een ijsje of een lekkere lunch halen en kinderen konden zich laten schminken. Overal liepen tolken rond, herkenbaar aan een zwart t-shirt met Tolk erop, om de communicatie optimaal te maken voor iedereen.

Gezellige festivalsfeer

De organisatie was gekleed in een rood T-shirt en een grote groep vrijwilligers liep in een paars T-shirt. Het festivalterrein was deels binnen, deels buiten en overal bruiste het van de activiteiten.

Sommige kinderen hadden bij binnenkomst al een mooi ingekleurde kleurplaat mee om mee te doen aan de kleurwedstrijd; de kleurplaten hingen bij de ingang en aan het eind van de dag kregen drie kinderen met de mooiste kleurplaat een prijs.

In de drukbezochte buitentent hadden de vrijwilligers van Oorigineel allerlei leuke knutselactiviteiten, zoals waaiers beschilderen en het versieren van kaarten met magische dieren. Er was natuurlijk ook een fotobooth. Het was steeds heel druk in de tent en er zijn dan ook veel knutselwerkjes gemaakt. Heel wat kinderen liepen aan het eind van de dag prachtig geschminkt rond.

Op de schaduwrijke speelweide kon je met IN Gebaren gebarenspeletjes doen, of werden boeken voorgelezen in NmG en NGT. Deelkracht had allerlei manieren en materialen om de communicatie optimaal te maken en ging met plaatjes en gebaren in gesprek met kinderen en ouders. De tent met kussens zorgde ervoor dat iedereen lekker op de grond ging zitten en dat gaf een gezellige festivalsfeer.

Nog een stukje verder lopen kwam je bij de kinderboerderij. Hier was in de ochtend een rustiger programma voor onder andere dove en slechthorende kinderen met een communicatief meervoudige beperking (CMB).

In de grote theaterzaal werd een gebarenworkshop gegeven en daar kon je de gebaren leren van allerlei magische dieren zoals de griffioen, de draak en de eenhoorn, en festivalgebaren. Natuurlijk was er aan het eind ook nog even een test of iedereen de gebaren nog wist. Als de gebaren niet zijn blijven hangen is het gelukkig altijd mogelijk om ze terug te zoeken in het Gebarenwoordenboek van het Nederlands Gebarentrum.

Het Visueel Theater had een spannende voorstelling over een magisch wezen dat zorgt voor bliksem en donder. *"De verborgen gebaren van magische dieren"* was een visueel spektakel met een fantastisch decor dat werd gespeeld door Ali Shafiee, Ilse Jobse & Sogand Afshar. De tolken zorgden ervoor dat het verhaal ook door niet gebaarvaardigen te volgen was.

Het was voor sommige kinderen zo spannend dat er af en toe een kindje eerder naar buiten ging.

In verschillende zaaltjes werden boeken voorgelezen in NGT of NmG. Er waren verhalen voor verschillende leeftijden. Mooi om te zien hoe een boek op geheel visuele wijze verteld werd. Voor ouders van dove kinderen was dit een mooi voorbeeld om los te raken van de tekst in het boek en te zien hoe je meer kunt doen met het visuele aspect van het verhaal. De verhalenvertellers zorgden dat alle aanwezigen helemaal in het verhaal zaten.

Na een verhaal in een warm zaaltje was het lekker om even af te koelen door een ijsje te halen bij de ijskar. Bij de waterspeelplaats konden kinderen lekker met water spelen en ouders zaten vaak even uit te puffen en ervaringen met elkaar uit te wisselen. Bij de kinderboerderij konden kinderen knuffelen met dieren of ze konden een speurtocht doen. Er waren gelukkig genoeg plekken om wat drinken te pakken.

Het Gebarent centrum was aanwezig met allerlei gebarenmaterialen die je kunt aanschaffen in hun webwinkel, zoals de Gebarenflipper en het Gebarenkwartet. Op een scherm kon je prentenboeken verteld in gebarentaal bekijken.

Rondom lunchtijd was het een drukte van jewelste bij de keuken waar je hotdog, poffertjes of panini-broodjes kon halen. Bij de stand van de FODOK kon iedereen informatie krijgen over de FODOK en omdat FODOK haar 70-jarige bestaan vierde, kon iedereen ook een taartje pakken.

Een dove goochelaar liep tussen groepjes mensen door en had steeds weer nieuwe verrassende trucs die kinderen en volwassenen verbaasden. Bij het weggaan kregen de kinderen het prentenboek *Gebarentaal Redt!* mee naar huis en mochten ze ook klei uitzoeken. Veel ouders en kinderen vertelden enthousiast dat ze het zo'n leuke dag hadden gevonden en dat ze zeker weer naar het volgende verhalenfestival zullen komen. Hopelijk zien we elkaar dus weer over twee jaar!

Karla van der Hoek

Speciaal programma tijdens het Verhalenfestival

De FODOK heeft veel tijd gestoken in de voorbereiding van het Verhalenfestival 2026 met als thema 'magische dieren'. Daarin werkten we samen met IN Gebaren en Origineel. De dag zelf was er een grote inzet van vrijwilligers en andere mensen. We zijn veel mensen dank verschuldigd voor het goede verloop van de dag en de vele activiteiten. De bezoekers lieten ons weten dat ze volop hebben genoten. Samen heeft dat ervoor gezorgd dat deze fantastische dag echt MAGISCH is geworden!

Deze editie van het Festival kende voor het eerst ook een rustiger programma. Voor kinderen met een communicatief meervoudige beperking was dit aparte programma heel prettig, maar ook andere kinderen waren nieuwsgierig of hadden baat bij een rustigere start van de dag.

Medewerkers van andere organisaties hebben ons geholpen iets echt moois neer te zetten.

Deelkracht heeft een speciale festival-communicatiekaart ontwikkeld, wat een waardevolle toevoeging was aan het festival. De kaarten hingen verspreid over het terrein en kinderen die zich hadden aangemeld bij het rustigere programma kregen er zelf één mee voor thuis. De kinderboerderij-communicatiekaart was ook een waardevolle extra, gemaakt door Deelkracht en ISAAC-NF.

Er waren zintuigenverhalen te beleven bij de Natuurboerderij: *Jip gaat naar de kinderboerderij* en *Van rups naar vlinder*. De zintuigen werden geprikkeld door te zien, ruiken, voelen en horen. Dit zorgde voor veel interactie en grappige momenten.

Verschillende vormen van Ondersteunde Communicatie

Er werd volop gebruik gemaakt van verschillende vormen van Ondersteunde Communicatie (OC) door de inzet van gesproken taal in combinatie met gebaren, voorwerpen en communicatiekaarten. Ook was er een tolk NGT-NL

aanwezig. Er waren niet veel aanmeldingen voor het rustiger programma, maar toch was er veel aanloop bij de zintuigenverhalen.

Kinderen konden ook een speurtocht doen, door te zoeken naar de dieren-gebarenbordjes die overal vindbaar waren op de boerderij.

Op de speelweide werden verhalen voorgelezen zoals *Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft*. Ondersteuning was er door inzet van gebaren, spraakcomputers, communicatiekaarten, een knuffelmolletje met een drolletje op het hoofd. Je kon zelf 'poep spuiten' met een spuitfles. Een hele beleving. Leuk om te zien dat het allemaal samenkwam.

Sommige kinderen sloten aan bij het programma in Theater de Kamers. Dit ging fijn en het was ook prettig dat het niet te druk was. Iedereen werd gezien en genoot van deze magische dag.

Het is goed in de smaak gevallen bij zowel de bezoekers als de verhalenvertellers en vrijwilligers. Hopelijk kunnen we deze samenwerking in de toekomst voortzetten.

Femke Hoven-Boeren

SCHOOLKEUZE VOORTGEZET ONDERWIJS VOOR DSH KINDEREN

Op deze FODOK-infoavond in maart presenteerde Siméa een overzicht van de keuzemogelijkheden binnen het speciaal voortgezet onderwijs voor DSH kinderen in Nederland. Isabelle Smessaert van Kentalis Zuid gaf namens alle onderwijsaanbieders een presentatie van de mogelijkheden aan een groep van 27 ouders van kinderen die binnenkort voor de schoolkeuze staan van hun kinderen. Daarna was er tijd om in kleinere groepen specifiek vragen te stellen aan mensen van een bepaalde school. Van alle onderwijsaanbieders waren er deskundigen aanwezig om de vragen te beantwoorden.

Onderwijsarrangement of ondersteuningsarrangement?

De eerste keuze voor ouders is die van het soort arrangement voor hun kind: een onderwijsarrangement biedt scholing binnen het voortgezet speciaal onderwijs, terwijl een ondersteuningsarrangement ondersteuning biedt bij een reguliere school met ambulante begeleiding.

Onderwijs DSH in Nederland

onderwijsarrangement

ondersteuningsarrangement

voortgezet speciaal onderwijs

reguliere school
met ambulante begeleiding

Aanmelden bij cluster 2

www.simea.nl/aanmelden

Onderwijsarrangement bij Speciaal VO

In het Voortgezet Speciaal Onderwijs zijn er vier aanbieders in Nederland: Kentalis, Auris, Viertaal en Vitus Zuid, die samenwerken in Siméa. Elke school is actief in een ander deel van Nederland. In drie scholen wordt tweetalig onderwijs gegeven voor DSH kinderen: in Groningen bij Guyot (basisschool en VMBO basis/kader/TL en Havo), in Zaltbommel bij Kentalis Compas (basisschool en VMBO basis/kader) en bij Auris Delfshaven in Rotterdam (basisschool en VMBO onderbouw). Ook is er speciaal voortgezet onderwijs in een viertal andere locaties. Daar gaat het om onderwijs voor TOS en SH kinderen. Deze scholen zijn van Viertaal in Amsterdam, Den Haag, Schagen en van Vitus Zuid in Eindhoven (VMBO basis tot TL).

Een zo goed mogelijke aansluiting vinden bij de klas

Ambulante begeleiding bij regulier VO

In het reguliere onderwijs biedt een ondersteuningsarrangement maatwerkondersteuning met ambulante begeleiding. Op het gebied van toegankelijkheid, door een eerste introductie

voortgezet speciaal onderwijs

onderwijsarrangement

vso's DSH

- Kentalis
- Auris
- Viertaal
- Vitus Zuid

en ondersteuning. Het gaat erom dat de brugklasleerling een zo goed mogelijke aansluiting vindt bij de klas.

Ook is er aandacht voor het feit dat de middelbare school ook een flinke luisterinspanning vergt!

De ambulant begeleider adviseert over passend toetsen en examineren, mogelijke hulpmiddelen en tolken.

Daarnaast informeert de ambulant begeleider de school en het docententeam op het gebied van lesgeven aan een doof kind. Denk eraan dat de ambulante begeleiding geen bijles biedt!

Sommige scholen hebben al ervaring met de ondersteuning aan cluster-2-leerlingen. Dat kan helpen.

Tips groep 7

Het is aan te raden om al in groep 7 scholen te bezoeken, zowel speciaal als regulier. Bedenk vooraf wat je belangrijk vindt: welke onderwerpen zijn doorslaggevend bij de schoolkeuze? Heeft de school ervaring met DSH leerlingen? Is er al contact met cluster-2-organisaties? Praat met de ondersteuningscoördinator van de school en eventueel met de ambulant begeleider. Praat met andere ouders van DSH kinderen die je voorgingen. Het OPP (Ontwikkelingsperspectief) van de basisschool is een goede basis voor de overdracht naar het voortgezet onderwijs.

Tips groep 8

Doe mee met een meeloopdag of maak een afspraak voor een minder druk moment. Wat vindt je kind belangrijk? Begin op tijd (al in mei) met het aanvragen van de nodige voorzieningen (een tolk via het UWV, soloapparatuur e.d.). Kijk ook naar het vervoer: gaat je kind op de fiets, met het OV, met een taxi? Misschien kan je je kind 'koppelen' aan een ander kind in de klas. Maak een afspraak met de school over het gebruik van de mobiele telefoon (uitzondering maken).

Proces van aanmelding in cluster 2

Een ondersteuningsarrangement wordt aangevraagd door de huidige ambulante dienst van het basisonderwijs of door de huidige school in het speciaal onderwijs. Bij een nieuwe aanvraag gaat dit via de reguliere school. Dit gaat dus niet via de ouders. Een onderwijsarrangement in cluster 2 aanvragen gaat via Siméa (www.simea.nl/aanmelden)

Vragen van ouders

Wat is het voordeel van aanmelding bij een school voor TOS-leerlingen zoals de scholen van Viertaal? Deze scholen hebben kleine klassen en hebben goede toegang tot hulpmiddelen in de klas.

Waarom heeft Guyot geen vwo? Dit heeft vooral organisatorische redenen. Guyot werkt samen met een reguliere vwo/havo-school. Guyot is geheel tweetalig, met onderwijs in NGT en er is gelegenheid voor doordeweeks verblijf voor leerlingen.

Het blijkt lastig om ambulante begeleiding aan te vragen. Dit moet door de huidige basisschool worden aangevraagd. Ook is er structureel een gebrek aan tolken.

Een ondersteuningsvraag is voldoende voor de aanvraag van een ondersteuningsarrangement. Voor een onderwijsarrangement geldt een grenswaarde van 35 dB voor het beste oor.

Henk Prevaes

Naschrift: Met Siméa is inmiddels afgesproken dat de FODOK de online informatieavond jaarlijks zal organiseren. De volgende avond is op 19 november.

LASTIGE PROCEDURE VOOR HET AANVRAGEN VAN EEN INDICATIE

De online infoavond op 21 mei ging over de knelpunten van de WLZ-ZG-aud-indicatie (Wet Langdurige Zorg – Zintuiglijk Gehandicapten – Auditief Communicatief). Ouders die deze indicatie aanvragen voor hun kind met CMB (communicatief meervoudige beperking) komen veel knelpunten tegen.

Aanleiding

De beleidsmedewerker van de FODOK, Marleen van der Vorst leidt de avond in. De aanleiding voor deze avond is dat veel ouders en professionals vastlopen bij de WLZ-aud-aanvraag voor een doof CMB-kind.

Grote verschillen in de beoordeling

De procedure is erg lastig en er lijken grote verschillen te zijn in de beoordeling door het CIZ (Centrum Indicatiestelling Zorg). De FODOK wil graag de knelpunten scherp krijgen en advies en input geven aan het CIZ en de NZA (Nederlandse ZorgAutoriteit).

Kentalis

Ellen Knippers is strategisch adviseur zorg bij Kentalis. Zij vertelt hoe het op dit moment gaat met het aanvragen van de indicatie. Tijdens de jaarlijkse netwerkbijeenkomst die de FODOK organiseert, is

de indicatiestelling altijd een belangrijk onderwerp. Steeds weer blijkt dat bij de aanvraag van een WLZ-indicatie slechts een klein deel de WLZ auditief-indicatie krijgt. De meeste indicaties die afgegeven worden zijn WLZ VG (Verstandelijk Gehandicapten) en omzetting naar een indicatie ZG-aud is erg lastig. Die indicatie is vaak wel nodig als je kind behoefte heeft aan een zorginstelling met een goed communicatief klimaat. Vaak ligt de focus van de indicatiesteller (het CIZ) op het gebied van de algemeen dagelijkse levensverrichtingen (ADL) en niet op de communicatiebehoefte van je kind.

Kentalis is daarom in gesprek gegaan met het CIZ, onder andere gebruikmakend van de informatie die de FODOK vanuit het kennisnetwerk aanleverde. Het CIZ werkt met medisch adviseurs en die hebben vaak niet genoeg kennis over de doelgroep doof-CMB. Het CIZ gaat er nu voor zorgen dat de ZG-specialisten in alle achttien teams worden opgeleid over beperkingen in horen en zien. Kentalis helpt daarbij, zodat deze specialisten meer kennis krijgen over het belang van goede communicatie voor dove CMB-kinderen.

Ervaringsverhaal

Jan Niemeijer vertelt over zijn ervaringen met het CIZ. Jan heeft een dove dochter. Zij zat eerst in groep 2/3 in Enschede in het speciaal onderwijs. Omdat ze meer gebaren nodig had in de communicatie ging ze hierna naar de Enkschool in Zwolle. Toen eenmaal duidelijk was dat ze een IQ had van 80 werd het advies gegeven om haar naar Haren naar de CMB-afdeling te sturen. Daar heeft ze groep 7 en 8 gedaan. Vervolgens ging ze

naar het VSO in Vries. Ze bleek gebaat bij onderwijs in kleine groepen en met gebarentaal. In 2020 kwam de behoefte aan logeren in Vries. Om dit te financieren klopte Jan eerst aan bij de gemeente voor de WMO, maar dat bleek erg lastig en zeer tijdrovend. De gemeente was niet bekend met Kentalis en daarom kostte het erg veel tijd en uitleg. Daarop volgde een aanvraag bij het CIZ maar dit werd tweemaal afgewezen. De eerste keer omdat ze bezig was met therapie, de tweede keer omdat er nog ontwikkelmogelijkheden zouden zijn. Pas bij de derde aanvraag lukte het doordat de ouders er een goede motivatiebrief bij hadden gedaan. Jan benadrukt dat je meegroeit met je kind en je zelf steeds meer informatie krijgt door contacten met andere ouders en professionals. Jan is voorzitter geweest van de FODOK en kwam zodoende vaak in contact met mensen van Kentalis zoals Ellen Knippers. Zo kreeg hij veel informatie over hoe je die WLZ-aanvraag goed kunt aanpakken. Hij adviseert om niet te vroeg met de aanvraag te beginnen omdat je dan de aanvraag nog niet goed kan onderbouwen; vraag advies bij de FODOK en maak in je motivatie duidelijk dat de communicatieve nood voorliggend is op de VG-component.

Hierna volgden vragen van ouders en werden ervaringen uitgewisseld. Een ouder vertelt over het aanvragen van ondersteuning vanuit de WMO. Het lastige is dat je dan vaak jaarlijks weer een keukentafelgesprek moet voeren. Een WLZ-indicatie is levenslang.

Er wordt nog gepraat over het verschil van aanbod tussen WLZ VG of een WLZ ZG-aud. Dit bepaalt naar wat voor instelling of dagbesteding je kind kan gaan. Het is belangrijk dat je goed duidelijk hebt waar een locatie aan moet voldoen om goed te zijn voor je CMB-kind.

Een ouder vertelt over een wooninitiatief waar zowel kinderen met WLZ- als met WMO-indicatie zitten. De WMO wordt vaak ingezet bij kinderen waar nog ontwikkelmogelijkheden zijn. De WLZ geeft wel rust en je hebt de vrijheid om ook buiten de gemeentegrenzen passende zorg te zoeken.

Vraag advies bij de FODOK

Tot slot benadrukt Marleen dat de FODOK een groot netwerk heeft en ouders daar altijd terecht kunnen met vragen over indicatieaanvragen of het vinden van passende zorg. Het is ook goed om het bij haar te melden als je tegen knelpunten aanloopt. Je kunt mailen naar m.vandervorst@fodok.nl

Karla van der Hoek

GEBARENTAAL LEREN VOOR JE KIND: ERVARINGEN VAN HORENDE OUDERS VAN DOVE EN SLECHTHORENDE KINDEREN

Een groep onderzoekers uit Nederland publiceerde eind vorig jaar een artikel in het *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* over de ervaringen van Nederlandse ouders bij het leren van gebarentaal. Jos Ritmeester (foto), een van de onderzoekers, richtte zich met name op het ondersteunen van horende ouders van DSH kinderen bij het leren van gebarentaal en schreef daar onderstaand artikel over.

Voor horende ouders van dove en slechthorende kinderen is het leren van gebarentaal cruciaal om de ontwikkeling van hun kind te ondersteunen. Toch slaagt slechts een klein percentage hierin, ondanks vaak grote motivatie. Daarom onderzochten de Universiteit van Amsterdam en Auris hoe ouders het leren van Nederlandse Gebarentaal (NGT) of Nederlands met Gebaren (NmG) ervaren. In interviews met 21 ouders en 6 NGT-docenten vroegen wij hen naar hun ervaringen met gebarentaalcursussen en -leermateriaal, en naar de grootste uitdagingen die zij tegenkomen bij het leren van NGT of NmG. In dit artikel gaan we in op deze uitdagingen.

Veel deelnemers gaven aan moeite te hebben met taalspecifieke aspecten van NGT of NmG. Vooral het wennen aan een visuele taal, waarin mimiek, ruimtegebruik en simultaneïteit (het gelijktijdig plaatsvinden van verschillende gebeurtenissen) een belangrijke rol spelen, werd als uitdagend ervaren. Ook de grammatica en gebaarvolgorde werden vaak genoemd als lastige onderdelen.

Naast taalspecifieke uitdagingen ervoeren ouders ook vele externe belemmeringen. Het beperkte aanbod van cursussen en de moeizame toegang tot passende cursussen werden

veelvuldig genoemd. Veel deelnemers vertelden dat zij zeer gemotiveerd waren om gebarentaal te leren, maar zich tegengewerkt voelden door instanties of zorgaanbieders. Zij ontvingen vaak onvoldoende of onjuiste informatie, en niet alle organisaties erkenden het belang van gebarentaal. Eén moeder vertelde wel twee tot drie jaar bezig te zijn geweest met het verkrijgen van toegang tot een passende cursus. Ze beschrijft:

“Het krijgen van de cursussen was heel intensief. Ik denk dat wij de eerste jaren meer bezig zijn geweest met de gesprekken en het vragen en het vechten voor gebarencursussen. Al die mails, al die contacten, overgestapt naar een andere zorgaanbieder. [...] Oh, het is zo'n zoektocht!”

Hiernaast begonnen veel deelnemers met het leren van gebarentaal in een emotioneel zware periode: de zorg voor een baby, het verwerken van het gehoorverlies van hun kind, het nemen van ingrijpende beslissingen en het doormaken van intense cochleair-implantaatoperaties. Daarnaast voelden sommigen zich geïsoleerd, omdat zij geen andere ouders van dove of slechthorende kinderen kenden.

Een andere veelgenoemde bron van frustratie was het gebrek aan gebarentaalcursussen op hoger niveau wanneer hun kind ouder werd. Veel ouders wilden verder leren in NGT/NmG, maar cursussen gingen vaak niet verder dan een basisniveau en stopten volledig wanneer hun kind 4 of 5 jaar oud was. Hierdoor voelden velen zich in het diepe gegooid toen de cursussen stopten, omdat zij niet hadden geleerd om met hun kind te communiceren naarmate diens taal- en cognitieve ontwikkeling verderging.

Een NGT-docent verwoordde dit als volgt:

"Wat ik merk [...] is dat ouders maar gewoon een heel beperkt niveau middels die cursussen kunnen bereiken en dat heel vaak hun kind dat niveau best snel ontstijgt qua zelf gebaren, maar vaak eerder nog hun cognitie of waar ze zijn in hun ontwikkeling."

Een ouder van een horend en een doof kind vertelde over wat dit betekent voor hun dagelijkse communicatie:

"Het is gewoon zo frustrerend dat je gewoon... de moedertaal van je kind, die spreek je zelf niet. En dat gaat zo tegen je eigen gevoel in. [...] Tegen de jongste, dat is zo makkelijk. Ik kan haar alles uitleggen wat ik wil. [...] En mijn oudste kind... Het is zelfs al heel moeilijk om bijvoorbeeld boos te worden. Als je boos wilt worden om dan duidelijk te maken waarom dat je boos bent. [...] Je wilt ook haar bepaalde grenzen meegeven. [...] En dat kan gewoon nog niet volledig."

Naast taalspecifieke uitdagingen, zijn er dus veel externe, systemische obstakels waar horende ouders tegenaan lopen. Gezien het grote aantal studies dat het belang

van vroeg, toegankelijk taalaanbod voor dove en slechthorende kinderen benadrukt, is het noodzakelijk dat deze doelgroep beter ondersteund wordt bij het leren van gebarentaal. Dit omvat zowel toegang tot cursussen op gevorderd niveau als praktische begeleiding die meegroeit met de ontwikkeling van hun kind.

Het complete Engelstalige artikel is hier te vinden: [Navigating sign language learning: insights from hearing parents of deaf and hard-of-hearing children | The Journal of Deaf Studies and Deaf Education | Oxford Academic](#) of scan de QR-code

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Waar kunnen ouders van dove en slechthorende kinderen gebarentaal leren?

Ouders van dove of slechthorende kinderen kunnen in Nederland terecht bij gespecialiseerde audiologische centra en instellingen voor doven en slechthorenden, zoals:

Pentto

Kentalis

Koninklijke Auris Groep

GGMD.

Deze organisaties bieden specifieke trajecten aan.

WORDT DE SCHRIJFTOLK VERVANGEN DOOR SPRAAKHERKENNINGSSOFTWARE?

De Hogeschool Utrecht (HU) heeft besloten om te stoppen met de opleiding tot schrijftolk. Het zeer beperkte aantal aanmeldingen (nu slechts 4) maakt de opleiding onrendabel. Ook schat de HU in dat door de technische ontwikkelingen bij spraakherkenningssoftware de schrijftolken op korte termijn al niet meer nodig zullen zijn.

De belangenorganisaties, waaronder de FODOK, werden voor een voldongen feit gesteld. Er is niet geprobeerd om samen met ons het belang van schrijftolken onder de aandacht te brengen van studenten en andere mogelijk geïnteresseerden. Wij zijn van mening dat schrijftolken nu

en in de toekomst een heel belangrijke rol vervullen bij vergaderingen, symposia, lessen, evenementen, etc.

Spraakherkenning kan geen tolk vervangen

Jongeren en ouders zien spraakherkenning als een aanvullend hulpmiddel dat in sommige situaties kan ondersteunen, maar niet als een vervanging van NGT-tolken of schrijftolken. De huidige technologie biedt geen volwaardige communicatie: ze is gericht op eenzijdige informatieoverdracht, mist context en sluit vaak niet aan bij het taalniveau van leerlingen. Daardoor kunnen jongeren niet gelijkwaardig deelnemen

aan onderwijs, werk en sociale interactie. Ook de Nederlandse Schrijftolken Vereniging (NSV) constateert dat in dynamische situaties met meerdere deelnemers fouten ontstaan met apps door overlap in spraak, jargon en omgevingsgeluid. Schrijftolken blijven noodzakelijk vanwege contextbegrip, interpretatie en betrouwbaarheid.

Rechten

Communicatie vraagt om wederkerigheid, en precies daar schieten de huidige hulpmiddelen tekort. Internationale mensenrechtenkaders zijn hierin helder: het VN-verdrag Handicap, de Communication Bill of Rights en het IVRK (Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind) verplichten de overheid om toegankelijke, begrijpelijke en gelijkwaardige communicatie te borgen. Voor dove en slechthorende leerlingen geldt bovendien artikel 24 lid 3 van het VN-verdrag Handicap, waarin het recht op onderwijs in NGT en op specialistische communicatieondersteuning expliciet is vastgelegd. Technologie die alleen informatie overdraagt kan deze rechten niet vervangen.

De structurele knelpunten liggen vooral in het tekort aan tolken, het ontbreken van een kwaliteitskader voor spraakherkenningsapps en het feit dat NGT voor

FODOKFORUM sprak met Anne Geerts, voorzitter van SH-Jong. Anne heeft een CI en maakt gebruik van zowel schrijftolken als gebarentolken.

horende leerlingen nauwelijks toegankelijk is, terwijl juist dat bijdraagt aan inclusieve communicatie en wederzijds begrip.

Zowel jongeren als ouders zien spraakherkenningshulpmiddelen niet als vervanging van een tolk, maar soms als handige back-up. De voorkeur blijft duidelijk bij NGT-tolken en schrijftolken.

De opleiding tot schrijftolk is een maatschappelijk noodzakelijke opleiding die niet kostendekkend kan worden aangeboden. Belangenorganisaties dringen er bij OCW en VWS op aan om middelen te reserveren zodat dit soort cruciale opleidingen kunnen blijven bestaan.

Map van der Wilden m.m.v. Marleen van der Vorst

Anne vertelt: "Laatst heb ik bij een promotie een schrijftolk ingezet, want mijn gebarenniveau is niet voldoende voor zo'n evenement. Het was heel fijn. Een schrijftolk past slimme trucjes toe, vat iets samen, typt steekwoorden en dan snap je toch waar het over gaat. Dat is beter dan een app die zelf iets bedenkt bij wat er gezegd wordt. Een voordeel is ook dat je gewoon je eigen zitplaats kunt kiezen. De tolk hoeft niet naast je te zitten, zoals vroeger.

Behoorlijk wat scholieren zetten een schrijftolk in op school. Over het algemeen zijn ze daar positief over. Wel is het zo dat medeleerlingen soms klagen over de herrie die het typen maakt. Er zijn ook leerlingen die een combitolk hebben, iemand die bijvoorbeeld in gebaren tolkt bij gym en schrijftolkt bij andere lessen."

Gebruik jij zelf spraakherkenningssoftware? "Live nooit. Online gebruik ik de automatische ondertiteling. In het Engels is die goed. Bij Teams-vergaderingen gebruik ik ook wel de ondertiteling, maar die werkt alleen goed als iedereen in zijn eigen stille omgeving zit. De Nederlandse ondertiteling is niet zo best, maar je kunt volgen waar het over gaat. Jargon en specifieke termen worden niet goed weergegeven. Dat moet je dan zelf in elkaar puzzelen en dat kost veel van je werkgeheugen. Een schrijftolk kent het jargon vaak wel, die weet waar het over gaat. Een tolk ondertitelt ook geluid, zoals 'applaus', grijpt in als iemand binnensmonds praat, geeft de situatie weer."

"Spraakherkenningssoftware is voor mij een noodoplossing. En dat zie ik ook om heen, bij SH-Jong. Er zijn niet veel mensen die software gebruiken. Je hebt gedoe met microfoons, de wifi werkt niet altijd goed, de batterij is leeg... Ik denk niet dat spraakherkenningssoftware de toekomst is voor alles. Een tolk heeft echt een meerwaarde."

Hoe meer keuze hoe beter, en daar hoort een schrijftolk bij

Wat vind je ervan dat de schrijftolkopleiding stopt? Ik vind het jammer dat de opleiding stopt. Ik zou willen dat je alle opties hebt, maar nu valt er één optie weg. Gebruikers vallen in een gat. Ze zullen hard op zoek moeten naar die ene schrijftolk. En jonge kinderen leren er niet meer mee omgaan. Autonomie is zo belangrijk! Dat je zelf kunt uitvinden wat voor jou werkt in verschillende situaties. Hoe meer keuze hoe beter, en daar hoort een schrijftolk bij."

KOLEWA FOUNDATION: DOVE EN SLECHTHORENDE KINDEREN IN INDONESIË

In april maakte Kasia Hadley een rondreis door Indonesië met Lakshmi Travel, dat toegankelijke reizen organiseert voor doven en slechthorenden. Op het reisprogramma stond een bezoek gepland aan de Stichting Kolewa en de dovenschool op Bali. In dit artikel doet ze daarvan verslag.

De Stichting Kolewa is opgericht door de Nederlandse Syta Plantinga. Ze zag de slechte omstandigheden van mensen op verschillende Indonesische eilanden, waaronder ook Bali. Vanaf 2009 ging ze samen met haar man aan het werk om de levens van de kinderen te verbeteren. In 2017 is Kolewa officieel geregistreerd. Kolewa richt zich op kinderen met een beperking en hun families. Denk aan kinderen met aangeboren afwijkingen zoals schisis, anusatresie en spina bifida, maar ook dove en slechthorende kinderen en kinderen met brandwonden. Sommige families leven in extreme armoede en hun kinderen krijgen de zorg niet die ze hard nodig hebben. Sommige kinderen hebben dringend een operatie nodig, wat mogelijk wordt gemaakt door Kolewa. Dankzij Kolewa gaan dove en slechthorende kinderen naar het speciaal onderwijs. De stichting is afhankelijk van sponsors en donaties.

Met twee busjes reisden we af naar Denpasar, de hoofdstad van Bali. We bezochten eerst de dovenschool. Syta was helaas niet op Bali tijdens ons bezoek, maar we hebben veel vrijwilligers, teamleden, stagiaires en docenten kunnen ontmoeten. Onze dove medereizigers, Greet en Paul

Kool (foto links onder) zijn ambassadeurs van Kolewa. Ze zijn de oprichters van Stلالuna, een woonboerderij voor dove en slechthorende jongeren en jongvolwassenen met daarnaast andere problematiek. Lees meer over Stلالuna in FODOK-FORUM 29, te vinden op www.fodok.nl.

Geen passende zorg

Na de introductie van de schoolleiding bezochten we verschillende lokalen. We namen een kijkje bij vakken van grammatica tot maatschappijleer. De kinderen krijgen ook les over schoonwatervoorziening, iets waar Kolewa zich ook voor inzet met hun projecten. De kinderen krijgen logopedie en gebarentaalles. We hadden vooraf samen met Paul en Greet het Indonesische handalfabet geoefend. Bij elke klas gebaarden we onze namen naar elkaar toe in hun taal. Wij, de kinderen en docenten stelden elkaar verschillende vragen om een beetje een beeld te krijgen over elkaars leven. Onze tolken NGT en schrijftolken ondersteunden ons in de communicatie hierin. De kinderen waren nieuwsgierig naar het draagbare toetsenbord van de schrijftolk en we legden aan ze uit hoe dat te werk gaat.

Elk kind heeft recht op passende zorg en ondersteuning

Deze uitwisseling was echt leuk en leerzaam. Maar we schrokken ook dat passende zorg nog erg beperkt is voor

deze kinderen. De kinderen krijgen bijvoorbeeld alleen hoortoestellen, omdat CI's te duur zijn. Een van onze medereizigers vertelde aan de kinderen dat hij geen baat had bij hoortoestellen maar wel bij CI's. Elk kind heeft recht op passende zorg en ondersteuning. Vanuit die gedachte stonden we er wel even bij stil dat zorg nog meer beperkt is in sommige landen. Ook zitten sommige kinderen drie uur in de bus, afhankelijk van het verkeer wat soms geen pretje is op Bali.

De kinderen komen vanaf hun vierde jaar naar school, de oudste is ongeveer 22 jaar. Sommige dove kinderen hebben ook autisme.

Het viel ons op dat veel kinderen creatief zijn. De meesten zijn echt getalenteerd in schilderen. De leiding nam ons mee naar een winkeltje waar allerlei mooie creatieve spullen lagen. En dan te ontdekken dat ze allemaal door deze kinderen zijn gemaakt! Door deze spullen te kopen ondersteun je Kolewa financieel. Ook hier werden we even stil van. Ik kocht een mooie en kleurrijke sleutelhanger. Deze zie ik als een mooi aandenken van deze dovenschool.

Voordat onze bezoektijd voorbij was gingen we voetballen met de kinderen. Wat hebben we allemaal genoten en veel gelachen! Daarna was het tijd om met onze busjes naar de Stichting Kolewa te gaan. Daar kregen we een rondleiding door het gebouw, leerden we meer over hun projecten en ontmoetten we moeders met hun kindjes die in de opvang verbleven. We hadden voorafgaand aan de reis spullen verzameld voor de stichting. We gaven een doos vol met onder andere hoorapparaten, droogboxen, schoonmaakspullen, flitslamp en batterijen. Ook waren er tassen met schoenen, slippers, koekjes, tandenborstels en creatieve spullen.

Bij de stichting kon je ook leuke spullen kopen. Deze keer kocht ik een tas met het Indonesische handalfabet, hoe leuk! De kinderen in dit mooie land, horend of doof, maken echt graag contact met je. Ik was altijd nieuwsgierig geweest naar een uitwisseling met doven en slechthorenden in andere landen dus ben ik blij dat Paul en Greet ons hebben meegenomen naar de Stichting Kolewa.

Voor meer info over Kolewa of als je wilt doneren: scan de QR-code: www.kolewa.com. Ze zijn ook heel actief op Instagram en Facebook, ook erg leuk om daar te kijken. Jouw ondersteuning wordt enorm gewaardeerd!

Kasia Hadley

INFO_{DOK} & NIEUWS

Wil je meer weten over één van de genoemde onderwerpen of heb je zelf een interessant nieuwtje waar ook andere ouders hun voordeel mee kunnen doen? Bel of mail ons: 088 - 505 4326 of info@fodok.nl. Zie ook www.fodok.nl.

NIEUW BOEK: DE BRIEF VAN SPLINTER

Journaliste Agnes van Brussel publiceerde een boekje over haar dove zoon Splinter (1988), die na een hersenvliesontsteking doof werd. Zijn ouders kozen ervoor om hem met gebarentaal op te voeden en scholen te kiezen die tweetalig (Nederlands en gebarentaal) onderwijs gaven. Dat was geen gemakkelijke keuze, maar leverde het hele gezin, en Splinter in het bijzonder, een fijn leven op. Gebarentaal werd thuis de voertaal en de school bood hem gebarende vriendjes voor het leven. Van Brussel houdt een pleidooi voor gebarentaal in opvoeding en onderwijs. Dat vraagt veel van ouders. Bovendien krijgen ouders vanuit het medisch circuit de waarschuwing dat gebarentaal het leren spreken tegenwerkt. Ook de ouders van Splinter hadden aanvankelijk een haat/liefdeverhouding met gebarentaal, maar kozen ervoor in het belang van Splinter. In het boek vertelt hij zelf wat de dovenwereld voor hem betekent. Bestellen? Stuur een mailtje naar agnesvanbrussel@gmail.com. Het boek wordt je toegestuurd voor € 15, incl. verzendkosten.

TOEGANG TOT NGT VOOR DOVE EN SLECHTHORENDE KINDEREN EN HUN OUDERS

We ontvangen weer meer signalen van ouders over problemen rond het volgen van lessen Nederlandse Gebarentaal (NGT). Dit speelt al langer, vooral in regio's waar het aanbod beperkt is, zoals Limburg, Gelderland en Zeeland. Ouders vertellen dat zij geen echte keuze krijgen tussen NGT en NmG, of dat zorginstellingen uitsluitend NmG aanbieden. Ook horen we dat de informatieverstrekking vanuit zorginstellingen, CI-centra en onderwijsinstellingen niet altijd volledig of evenwichtig is. Dove en slechthorende kinderen hebben het recht om hun eigen taal te leren, samen met hun ouders, zodat zij later zelf een weloverwogen keuze kunnen maken op welke manier zij willen communiceren en welke taal of communicatiemiddelen het beste bij hen passen. We willen dit onderwerp zorgvuldig en stevig onder de aandacht brengen. Ouders die hun ervaringen willen delen, positief, knelpunt of gemengd, nodigen we uit om dat te doen. Jullie signalen zijn onmisbaar voor onze belangenbehartiging richting zorg, onderwijs en beleid. Ervaringen kun je sturen naar m.vandervorst@fodok.nl.

NOORDERZONFESTIVAL VAN 20 T/M 30 AUG. IN GRONINGEN

Dit sfeerrijke zomerfestival in de binnenstad van Groningen presenteert een gevarieerd programma, van internationaal theater, circus en dans tot muziek, literatuur en debat. Op de Speelweide in het Noorderplantsoen is dagelijks een kinderprogramma met korte theatervoorstellingen, creatieve workshops en speelse installaties voor kinderen vanaf twee jaar. Meerdere voorstellingen zijn geschikt voor doven/slechthorenden. Op de programmapagina kan je filteren op Toegankelijkheid: www.noorderzon.nl/programma

**NOR
DER
ZON** FESTIVAL OF
PERFORMING
ARTS & SOCIETY

DE FODOK ZOEKT NIEUWE GEZICHTEN!

• Redactielid FODOKFORUM

Lijkt het je leuk 2x per jaar een bijdrage te leveren aan de FODOKFORUM? Jouw inbreng is van harte welkom! Ben je een ouder van een DSH kind? Heb je affiniteit met uiteenlopende onderwerpen rondom doof- en slechthorendheid? Heb je een vlotte pen? Kom dan ons team versterken!

Mail naar k.hadley@fodok.nl.

• Bestuursleden en voorzitter

Vele handen maken licht werk, dus kom erbij! Ben je ouder van een doof kind en heb je affiniteit met lotgenotencontact en/of belangenbehartiging? Wil je mede de koers van de FODOK bepalen? Laat het ons weten en we gaan in gesprek. We zoeken ook nog steeds een nieuwe voorzitter. Interesse? Mail naar voorzitter@fodok.nl.

• Vrijwilligers

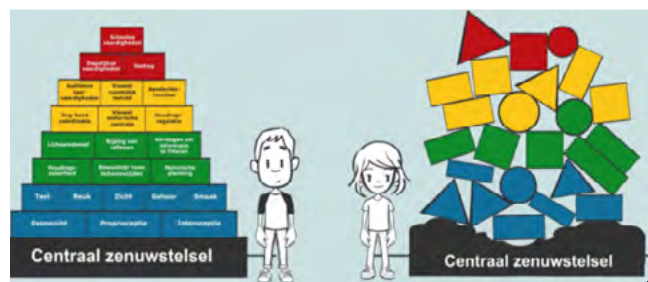
Vind je het leuk om samen met andere ouders af en toe te helpen met kleinere of grotere klussen of met het organiseren van activiteiten zoals het Verhalenfestival? Mail naar k.hadley@fodok.nl.

HEEFT JOUW KIND MOEITE MET HOREN ÉN ZIEN?

Ben jij ouder van een kind dat niet goed kan horen én niet goed kan zien? Of twijfel je of je kind niet goed hoort én niet goed ziet? Op de speciale informatiepagina van Deelkracht vind je duidelijke en begrijpelijke informatie over kinderen die vanaf het begin van hun leven problemen hebben met horen én zien. Wat houdt de beperking in? Welke impact heeft het voor je kind en voor jullie gezin? Hoe kun je je kind helpen zich zo goed mogelijk te ontwikkelen?

Ook lees je over het CHARGE-syndroom, een van de meest voorkomende oorzaken van een aangeboren beperking in horen én zien. Welke invloed hebben de zintuigen op het leren? Laat je inspireren door het verhaal van Jolien, moeder van een kind met CHARGE.

Een aangeboren beperking in horen én zien - Charge -
Deelkracht - Scan de QR-code

OPROEP: ERVARINGEN MET DE WATERKIT BIJ CI-GEBRUIK

Ouders laten ons weten dat zij tegen praktische en financiële problemen aanlopen bij het gebruik van de waterkit die kinderen met een CI nodig hebben om veilig te kunnen douchen, spelen met water of deelnemen aan zwembles. De capsules van de waterkit gaan ongeveer 50 keer mee. Extra capsules kosten € 50 per setje. Sommige CI-centra vergoeden deze kosten, andere niet. Ook verschilt het per centrum tot welke leeftijd de waterkit standaard wordt meegeleverd.

Herken je dit? Loop je tegen kosten, beperkte beschikbaarheid of verschillen tussen CI-centra aan? Beïnvloedt dit de deelname van je kind aan zwembles, wateractiviteiten of douchen? Geef je ervaring door, zodat we dit onderwerp kunnen agenderen bij CI-centra, VWS en zorgverzekeraars. Mail naar m.vandervorst@fodok.nl

Sharon Wesseling

Toch bleef ik dansen

Meer info: 20hertz.nl

Als mensen horen dat ik slechthorend ben, krijg ik vaak dezelfde reactie: "Wat knap dat je dan professioneel danser bent geworden." Ik begrijp die reactie wel, maar eerlijk gezegd heb ik mijn gehoorverlies nooit gezien als iets dat ik moest overwinnen om te kunnen dansen. Het heeft juist invloed gehad op hoe ik dans beleef, hoe ik choreografeer en uiteindelijk zelfs op waarom ik 20Hertz heb opgericht.

Ik werd geboren met gehoorproblemen en was als kind zeer slechthorend. Een chronische middenoorontsteking tastte mijn gehoororganen aan en ik onderging veertien operaties. Hoewel mijn gehoorvermogen deels herstelde, heb ik blijvende gehoorschade en werd mijn evenwichtsorgaan aangetast. Het was dus niet zeker of ik nog zou kunnen dansen.

Toch bleef ik dansen. Ik danste wedstrijden, werd wereldkampioen met mijn hiphopteam en besloot uiteindelijk van dans mijn beroep te maken. Tijdens mijn opleiding aan de dansacademie ontdekte ik dat ik muziek vaak op een andere manier benaderde dan mijn medestudenten. Deze verschillen begonnen mij steeds meer op te vallen en ik begon mijzelf vragen te stellen over mijn slechthorendheid. Ook viel het mij op dat er in de professionele danswereld zo weinig dove en slechthorende mensen zijn. Niet alleen op het podium, maar ook in de zaal.

Ik ging me verdiepen in de dovencultuur en Nederlandse Gebarentaal. Ik volgde cursussen, bezocht bijeenkomsten en sprak met dove makers en performers. Daarbij ontdekte ik niet alleen een nieuwe wereld, maar ook een deel van mijn identiteit. Ik zag dat er regelmatig projecten gemaakt werden óver toegankelijkheid, maar veel minder vaak projecten waarin dove en slechthorende mensen vanaf het begin mede-maker waren. Ook zag ik uit de eerste hand tegen welke barrières in de horende wereld mijn – inmiddels – dove vrienden aanlopen.

Dit wilde ik anders doen. Daarom richtte ik in 2022 dansgezelschap 20Hertz op. Een professioneel dansgezelschap waarin dove, slechthorende en horende performers samenwerken, omdat verschillende perspectieven simpelweg betere kunst opleveren. Daarnaast hebben we sinds 2023 ook met trots de 20Hertz Academy opgericht: de eerste en enige dansschool voor dove en slechthorende kinderen en volwassenen. Een plek waar iedereen in de eigen omgeving, taal en tempo kan genieten van plezier uiten in dans. Een ander mooi aspect van de 20Hertz Academy is dat dove en slechthorende performers in wording en zelfs aspirant dansdocenten kunnen doorgroeien naar het professionele veld. Zo creëert 20Hertz een professionele en recreatieve danswereld, toegankelijk voor iedereen.

Sharon Wesseling

JAARVERSLAG 2025

FODOK-ORGANISATIE

2025 was een druk jaar voor de FODOK, wederom met live en online bijeenkomsten. Er waren bestuurswisselingen dit jaar. Na de zomer legde Jan Niemeijer zijn functie als voorzitter neer. Map van der Wilden nam zijn rol over als interim-voorzitter. Map is eerder ook voorzitter van de FODOK geweest. We zijn hard op zoek naar een nieuwe voorzitter.

Rik Jaspers en Anton Wernekinck hebben het bestuur ook verlaten. Het bestuur kreeg er drie aspirant-bestuursleden bij: Pauline van Schaik-Staal, Rachel Rouschop en Lisa Reith. Het FODOK-bestuur bestaat verder uit Marlies Brokking, Femke Hoven-Boeren, Henk Prevaes (penningmeester) en Kasper van Pinxteren (secretaris). Ze zijn allemaal vrijwilligers en ouders van een doof kind. Bestuursvergaderingen vinden nog steeds online plaats. Het bestuur ontmoette elkaar voor een live heidag in Amersfoort en besprak de beleidsvisie en richtlijnen voor de komende jaren. In juni vond de ALV plaats.

Naast Kasia Hadley is een tweede beleidsmedewerker, Marleen van der Vorst, in het najaar in dienst genomen voor 8 uur per week. Kasia ging in oktober met ziekteverlof voor een langere tijd. Iris Steijvers van Orselen zet zich nog steeds in als vrijwilliger voor sociale media en ondersteunt de beleidsmedewerker hierin. Tijdens de uitval van de beleidsmedewerker nam ze deze taken tijdelijk op zich.

Met de subsidie van Siméa gingen we in 2024 aan de slag met de bouw van de nieuwe website van de FODOK. MEO voerde de opdracht uit, onder begeleiding van Kasper van Pinxteren. De website werd gelanceerd in maart 2025 en ook in 2025 werd er met gebruik van deze subsidie nog werk verricht aan de website, specifiek om de inhoud meer toegankelijk te maken en te verwijzen naar de verschillende beschikbare bronnen van kennis en inzicht in de problematiek van doof-/slechthorendheid. Hiermee kunnen wij onze leden beter informeren. We zijn trots op het resultaat.

LOTGENOTENCONTACT EN INFORMATIE-VOORZIENING

Er stonden twee **FODOK-middagen** in de planning van 2025. De eerste vond plaats bij Kentalis Talent in Vught. Er was veel aandacht voor prikkelverwerking van dove en slechthorende kinderen. De ouders kregen een workshop over dit thema. Ze gingen daarna met elkaar in gesprek en wisselden ervaringen uit. Het kinderprogramma werd verzorgd door 20Hertz en Oorigineel.

De tweede FODOK-middag, die in Amsterdam plaats zou vinden, kon helaas niet doorgaan in verband met onvoldoende aanmeldingen.

Omdat het Verhalenfestival in 2024 zo'n groot succes was maar pas in 2026 weer georganiseerd zou worden, besloten de FODOK, Oorigineel en IN Gebaren om in juni **de Familiedag 'Wereld van Mogelijkheden'** te organiseren. Dit kleinschalige evenement vond plaats bij Auris Fortaal in Utrecht en was ook een groot succes.

We organiseerden vier **online informatieavonden**, die zeer goed bezocht werden. Naast onze eigen doelgroep van ouders van dove en slechthorende kinderen werden deze avonden vooral ook bezocht door professionals uit de cluster-2-sector. Dit levert interessante vragen en interacties op tussen ouders en professionals.

De eerste infoavond ging over taalontwikkeling en CI waarbij mogelijkheden en grenzen werd besproken. De overige avonden gingen over prikkelverwerking bij DSH kinderen, identiteitsontwikkeling op de school en hechting van DSH kinderen. Ook wisselden ouders informatie en ervaringen uit tijdens de infoavonden.

We brachten twee edities van de **FODOKFORUM** uit. Onze maandelijkse digitale **nieuwsbrief** gaat naar ongeveer 1.150 ontvangers. Op Facebook hebben we 1.700 volgers, op Instagram meer dan 855.

BELANGENBEHARTIGING

Zorg en Deelkracht

De FODOK is nog steeds betrokken bij Deelkracht en zet zich in voor ervaringsdeskundigheid. De FODOK neemt deel aan Deelkracht-overleggen met doelgroep-vertegenwoordigende-organisaties (DVO's). Ook dit jaar ondersteunt de FODOK het meerjarige Deelkrachtproject 'Zorg in Zicht' en zet haar expertise in. Dit project is gericht op het verbeteren van zorg voor doven/slechthorenden op het Audiologische Centrum.

De FODOK organiseerde de jaarlijkse kennisnetwerkbijeenkomst CMB voor zorgorganisaties, in samenwerking met Kentalis en Philadelphia. Er was veel aandacht voor Totaal Ondersteunde Communicatie bij doof-CMB-cliënten, een thema waar veel organisaties mee worstelen. Doof-CMB cliënten hebben onder andere beperkt toegang tot toegankelijke communicatie waardoor zorg niet goed aansluit bij hun ondersteuningsbehoefte. Ook werden knelpunten rondom de indicatiestelling van het CIZ weer besproken. Naar aanleiding hiervan is er een brandbrief gestuurd naar het CIZ. De behoefte van organisaties om te kunnen aansluiten bij deze bijeenkomst was groot, maar de zaalcapaciteit was beperkt. Er is besloten dat we een grotere ruimte zullen regelen in 2026 zodat meer organisaties kunnen aansluiten en het netwerk versterkt kan worden.

Nederlandse Gebarentaal, onderwijs en tolken

Er is veel aandacht voor Nederlandse Gebarentaal in het onderwijs en zijn er veel ontwikkelingen gaande. Zo is er in september een Kamerbrief gepubliceerd waarin de SLO (Stichting Leerplanontwikkeling) de Kerndoelen Nederlandse Gebarentaal heeft opgeleverd. Een belangrijke mijlpaal! De FODOK was uitgenodigd voor de bijeenkomst in oktober om samen met andere organisaties te kijken naar implementatiekansen en om input te leveren.

Om meer aandacht te geven aan Nederlandse Gebarentaal in het onderwijs besloot Dovenschap om een symposium te organiseren in maart 2026. De FODOK is hierbij betrokken. Ouderperspectief en ervaringsdeskundigheid zijn hierbij belangrijke speerpunten vanuit de FODOK.

We kregen een belangrijk signaal uit Limburg waar meerdere ouders bij ons kwamen met hun brandbrief over gebrek aan toegang van dove en slechthorende kinderen tot Nederlandse Gebarentaal in het onderwijs. Ouders ervaren ook gebrek aan informatie over onder andere tolkinzet en belangenorganisaties in Limburg. De FODOK vindt dit een zorgelijke situatie. Toegang tot kwalitatief goed en passend onderwijs voor alle kinderen vinden wij heel belangrijk. Samen met Dovenschap, het Nederlands Gebarencentrum, Adelante, Vitus-Zuid en Kentalis gingen we in gesprek met de ouders over hun ervaringen in Limburg. In 2024 ging de FODOK samen met andere belangenorganisaties in gesprek met het UVW en VWS over de herziening van de tolkvoorziening in het leefdomein. In 2025 vonden meerdere vervolgbijeenkomsten plaats en gingen we verder met ontwerp-ateliers voor de wijziging van de tolkvoorziening.

Daarnaast blijft de FODOK in gesprek met diverse onderwijs- en zorginstellingen en belangenorganisaties zoals onder andere Ieder(in), Dovenschap, Nederlands Gebarencentrum, NSDSK, Ouders en Onderwijs en ministeries, over uiteenlopende vraagstukken en ontwikkelingen.

De FODOK kijkt terug op een goed jaar ondanks de uitdagingen. De FODOK is meer zichtbaar geworden en zowel ouders als professionals weten ons beter te vinden. Ook als organisatie is de FODOK gegroeid, we hebben er meer leden bij. De FODOK blijft haar werk voortzetten en blijft opkomen voor de belangen van dove/slechthorende kinderen, want er is nog veel te doen!

Het bestuur van de FODOK

fodok

Samen sterk voor dove en slechthorende kinderen.

INFOFOCUS

Het plezier
spatte er weer
van af tijdens het
Verhalenfestival
2026!

